

4 Porodnost

Počet živě narozených dětí v roce 2018 dosáhl 114,0 tisíce, když poprvé po roce 2013 poklesl. Úroveň úhrnné plodnosti nicméně dále rostla, meziročně z 1,69 na 1,71 dítěte na jednu ženu. Průměrný věk matky při narození dítěte se mírně zvýšil na 30,1 let. Podíl živě narozených dětí mimo manželství historicky poprvé od roku 1988 meziročně poklesl a to o 0,5 p. b. na 48,5 % v roce 2018.

V roce 2018 bylo v ČR registrováno celkem 114 036 živě narozených dětí, o 0,4 tisíce méně než v roce 2017. V rámci předchozího desetiletí se nejvíce dětí živě narodilo v roce 2008 (119 570), poté počty klesaly až na 106 751 v roce 2013. Naopak od roku 2014 do roku 2017 byl sledován každoroční nárůst, na 114 405 živě narozených dětí v roce 2017. V roce 2018 byl čtyřletý růst vystřídán poklesem porodnosti. Při srovnání let 2008 a 2018 byl v roce 2018 počet živě narozených o 5,5 tisíce nižší, což bylo způsobeno zejména úbytkem žen v reprodukčním věku 15–49 let (2 536 vs. 2 370 tisíc). Intenzita plodnosti měřená ukazatelem úhrnné plodnosti ve stejném období naopak vzrostla z 1,50 dítěte na jednu ženu na 1,71 dítěte.

Mezi dětmi živě narozenými v roce 2018 bylo 58 256 chlapců a 55 780 dívek, tedy 104,4 chlapců na sto dívek. V období 2008–2018 činil tento index (tzv. sekundární index maskulinity) v průměru 105,1 chlapců na 100 dívek, což odpovídá obvyklým hodnotám pro vyspělé země. Mrtvě se v roce 2018 narodilo 383 dětí, o jedno méně než v předchozím roce. Vyšší počty mrtvě narozených dětí v období od roku 2012 ve srovnání s předchozími lety souvisí zejména se změnou definice mrtvě narozeného dítěte¹⁶. Mrtvorozenost (podíl mrtvě narozených dětí z 1 000 všech narozených dětí) stagnovala v roce 2018 na hodnotě 3,3 ‰.

Tab. 4.1 Narození, 2008–2018

	2008	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Narození celkem	119 842	107 117	110 252	111 162	113 083	114 789	114 419
Živě narození	119 570	106 751	109 860	110 764	112 663	114 405	114 036
v tom: chlapci	61 326	54 702	56 410	56 817	57 837	58 671	58 256
dívky	58 244	52 049	53 450	53 947	54 826	55 734	55 780
Mrtvě narození	272	366	392	398	420	384	383
Mrtvorozenost (‰)	2,3	3,4	3,6	3,6	3,7	3,3	3,3
Porody celkem	117 429	105 310	108 547	109 519	111 396	113 181	112 903
v tom: jednočetné	115 032	103 518	106 853	107 889	109 719	111 585	111 398
dvojčat	2 381	1 779	1 683	1 617	1 667	1 584	1 495
trojčat	16	12	11	13	10	12	9
čtyřčat	-	-	-	-	-	-	1
paterčat	-	1	-	-	-	-	-
Podíl vícečetných porodů (%)	2,0	1,7	1,6	1,5	1,5	1,4	1,3

Počet porodů v posledním meziročním srovnání poklesl o 0,3 tisíce na 112 903. Snížil se počet jednočetných porodů (z 111,6 na 111,4 tisíce), porodů dvojčat (z 1,6 na 1,5 tisíce) i trojčat (z 12 na 9). Poprvé po roce 2003 se narodila i jedna čtyřčata. Podíl vícečetných porodů ze všech porodů se mírně snížil z 1,4 % v roce 2017 na 1,3 % o rok později. Z dlouhodobého hlediska jsou však hodnoty podílu vícečetných

¹⁶ Narozením mrtvého dítěte se dle vyhlášky č. 11/1988 Sb., o povinném hlášení ukončení těhotenství, úmrtí dítěte a úmrtí matky, která byla k 1. 4. 2012 zrušena zákonem č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, rozumělo „úplné vypuzení nebo vynětí z těla matčina, jestliže plod neprojevuje ani jednu ze známek života a má porodní hmotnost 1 000 g a vyšší“. Národní legislativa od 1. 4. 2012 definici mrtvě narozeného dítěte nyní neobsahuje, definuje však plod po potratu, kterým se rozumí „plod, který po úplném vypuzení nebo vynětí z těla matčina neprojevuje ani jednu ze známek života a současně jeho porodní hmotnost je nižší než 500 g, a pokud ji nelze zjistit, jestliže je těhotenství kratší než 22 týdnů.“ Hranice pro vymezení mrtvě narozených dětí se tak snižuje na 500 g. Podle závazného Nařízení Komise (EU) č. 328/2011 členské země poskytují data za takové mrtvě narozené děti, k jejichž úmrtí došlo před úplným vypuzením či vynětím z těla matky – smrt je indikována skutečností, že po oddělení od matky plod nedýchá ani nevykazuje jiné známky života jako například srdeční akci, pulzaci pupečnicku nebo aktivní pohyby kosterního svalstva – měly porodní hmotnost 500 g a více, či byly narozené po dvacátém druhém dokončeném týdnu těhotenství, nebo byly při porodu alespoň 25 cm dlouhé, a to od temene hlavy k patě.

porodů stále lehce vyšší, než byly do poloviny 90. let 20. století (obvykle okolo 1 %). V pozadí lze hledat vyšší pravděpodobnost vícečetného porodu v případě těhotenství dosaženého metodami asistované reprodukce nebo u žen s vyšším věkem. Ve snížení podílu vícečetných porodů v posledních letech byl pak patrný vliv legislativních opatření, které od roku 2012 ženy motivují k přenosu pouze jednoho embrya¹⁷.

Děti, které se živě narodily v průběhu roku 2018, vážily v průměru při porodu 3 300 gramů. Šlo o nejvyšší číslo v období let 2008–2018, nicméně ve všech letech se průměrná porodní hmotnost narozených pohybovala v úzkém rozmezí 3 262–3 300 gramů. Podstatně se neměnila ani struktura živě narozených dětí podle hmotnostních intervalů (v délce půl kilogramu). V roce 2018 byly opět nejčetnější živě narozené děti ve váhové kategorii 3 000–3 499 gramů (38,5 %), následovaly děti o porodní hmotnosti 3 500–3 999 gramů (28,6 %) a 2 500–2 999 gramů (16,8 %). Novorozenců s nízkou porodní hmotností do 2 500 gramů bylo 6,9 %, zatímco 4 000 gramů a více mělo 8,0 % živě narozených dětí.

Tab. 4.2 Živě narození podle porodní hmotnosti, 2008–2018

Porodní hmotnost	2008	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Méně než 1 000 gramů	472	440	418	453	494	505	441
1 000 – 2 499 gramů	8 171	8 121	8 025	8 013	7 991	7 989	7 410
2 500 – 2 999 gramů	20 123	19 310	19 457	19 533	19 459	19 881	19 211
3 000 – 3 499 gramů	46 255	41 174	42 361	42 755	43 799	44 102	43 908
3 500 – 3 999 gramů	34 407	28 835	29 891	30 000	31 144	31 834	32 647
4 000 – 4 499 gramů	9 022	7 073	7 302	7 523	7 767	8 016	8 159
4 500 a více gramů	1 086	816	858	864	976	896	964
Nezjištěno	34	982	1 548	1 623	1 033	1 182	1 296
Průměrná hmotnost (v gramech)	3 293	3 262	3 271	3 272	3 281	3 283	3 300
	%						
Méně než 1 000 gramů	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
1 000 – 2 499 gramů	6,8	7,6	7,3	7,2	7,1	7,0	6,5
2 500 – 2 999 gramů	16,8	18,1	17,7	17,6	17,3	17,4	16,8
3 000 – 3 499 gramů	38,7	38,6	38,6	38,6	38,9	38,5	38,5
3 500 – 3 999 gramů	28,8	27,0	27,2	27,1	27,6	27,8	28,6
4 000 – 4 499 gramů	7,5	6,6	6,6	6,8	6,9	7,0	7,2
4 500 a více gramů	0,9	0,8	0,8	0,8	0,9	0,8	0,8
Nezjištěno	0,0	0,9	1,4	1,5	0,9	1,0	1,1

Mezi matkami narozených dětí tradičně převažují vdané ženy, jejich převaha se však dlouhodobě snižuje. Zatímco v roce 2008 byl podíl vdaných matek u živě narozených 63,7 %, v roce 2017 jen 51,0 %. V roce 2018 pak meziročně, poprvé od roku 1988, mírně vzrostl na 51,5 %. I z absolutního hlediska došlo v posledním meziročním srovnání k růstu, a to o 0,4 tisíce na 58,7 tisíce. Šlo o třetí zvýšení počtu živě narozených vdaným ženám v řadě, před deseti lety se však vdaným ženám narodilo dětí výrazně více (76,1 tisíce v roce 2008).

Druhou nejpočetnější skupinou jsou živě narozené děti svobodným matkám a i zde došlo v roce 2018 k obratu dlouhodobého, v tomto případě rostoucího, trendu. Počet živě narozených svobodným ženám mezi roky 2017 a 2018 poklesl z 50,4 tisíce na 50,0 tisíce, což se projevilo i v mírném snížení podílu živě narozených dětí svobodným matkám ze 44,0 % na 43,8 %. V roce 2008 činil tento podíl, při absolutním počtu 35,5 tisíce narozených, pouze 29,7 %. I u zbývajících dvou skupin matek dle rodinného stavu došlo v roce 2018 k meziročnímu relativnímu i absolutnímu poklesu. Podíl dětí narozených rozvedeným ženám klesl z 4,8 % na 4,6 % a u ovdovělých z 0,2 % na 0,1 %. Absolutně se snížily počty novorozenců rozvedených žen o 0,3 tisíce na 5,2 tisíce a u ovdovělých o 12 na 155. Z dlouhodobějšího hlediska

¹⁷ Od 1. 4. 2012 nabyla účinnosti novela zákona o veřejném zdravotním pojištění (č. 48/1997 Sb.), podle níž stát hradí čtyři cykly umělého oplodnění za předpokladu, že v prvních dvou cyklech došlo k přenosu jednoho embrya. V ostatních případech jsou hrazeny pouze tři cykly.

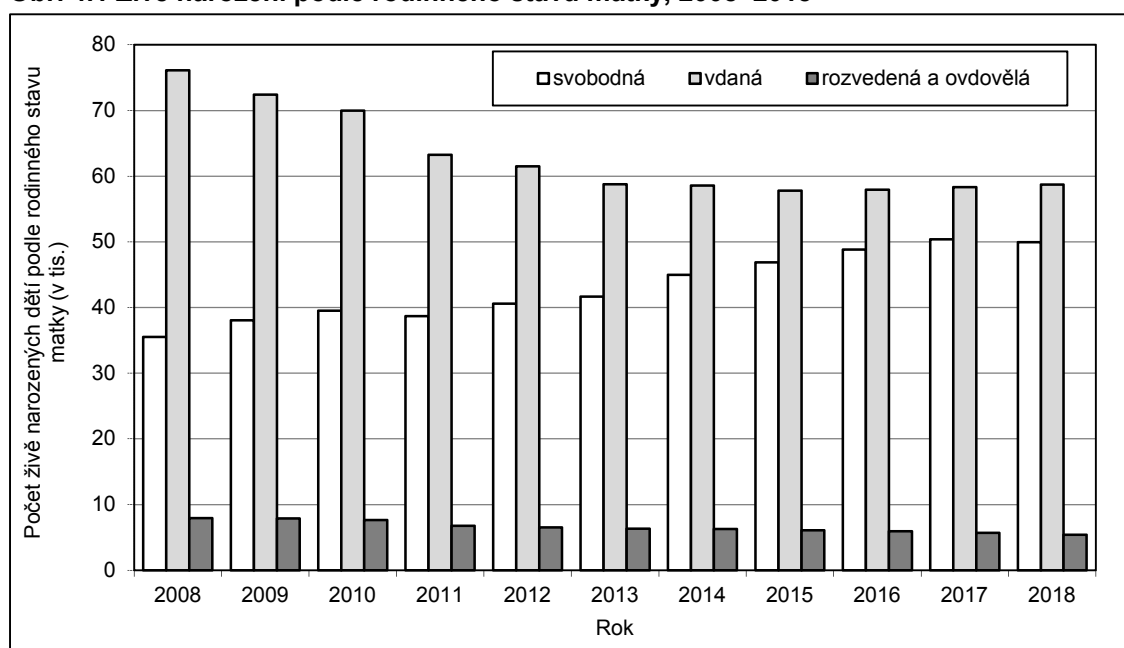

zastoupení těchto rodinných stavů také pokleslo. V roce 2008 tvořily živě narozené děti rozvedených žen 6,4 % z celku a u ovdovělých šlo o 0,3 %.

Tab. 4.3 Živě narození podle rodinného stavu matky, 2008–2018

Rodinný stav matky	2008	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Svobodná	35 541	41 655	44 985	46 887	48 807	50 379	49 956
Vdaná	76 113	58 751	58 593	57 788	57 930	58 314	58 698
Rozvedená	7 617	6 134	6 089	5 911	5 730	5 539	5 227
Ovdovělá	299	211	193	178	196	173	155
	%						
Svobodná	29,7	39,0	40,9	42,3	43,3	44,0	43,8
Vdaná	63,7	55,0	53,3	52,2	51,4	51,0	51,5
Rozvedená	6,4	5,7	5,5	5,3	5,1	4,8	4,6
Ovdovělá	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1

Obr. 4.1 Živě narození podle rodinného stavu matky, 2008–2018

Struktura živě narozených dětí podle pořadí narození byla v posledních deseti letech poměrně stálá. Děti prvorozené tvořily mezi 46,4 % a 48,7 % všech živě narozených dětí, děti druhého pořadí 36,6 až 38,9 % a děti třetího či vyššího pořadí mezi 14,1 % a 15,1 % dětí narozených v daném roce. Pokles absolutního počtu živě narozených mezi roky 2017 a 2018 se týkal prvních dětí (-971 na 54 755) a dětí třetího a vyššího pořadí (-28 na 16 819), oproti tomu druhorozených dětí meziročně neubylo (růst počtu o 630 na 42 462).

Při uvažování dětí narozených pouze vdaným ženám se počet živě narozených v posledním meziročním srovnání zvýšil zejména u dětí druhého pořadí (o 400 na 25 905), mírně pak u dětí třetího či vyššího pořadí (o 42 na 9 761). Naopak pokles byl zaznamenán v případě dětí prvorozených (-58 na 23 032). Při srovnání s rokem 2008 je ovšem patrný pokles počtu dětí všech pořadí. Relativně nejvíce se snížil počet živě narozených dětí v prvním (o 24,4 %) a druhém pořadí (o 23,5 %), u vyšších pořadí byl pokles menší (o 15,8 %).

V případě živě narozených nevdaným ženám byl vývoj mezi roky 2017 a 2018 stejný jako bez rozlišení rodinného stavu ženy, kdy k výraznějšímu poklesu došlo u počtu dětí prvního pořadí (-913 na 31 723), k mírnějšímu pak u dětí třetího a vyššího pořadí (-70 na 7 058) a naopak u dětí narozených v druhém pořadí došlo k růstu (o 230 na 16 557). Ve srovnání se stavem před deseti lety je patrné, že počty živě narozených

dětí nevdaným ženám vzrostly ve všech pořadích – relativně nejvíce u druhého pořadí (o 45,1 %), ale podstatné růsty byly i u třetího a vyššího pořadí (22,8 %) a prvního pořadí (20,6 %).

Podíl dětí narozených mimo manželství v posledním meziročním srovnání historicky poprvé od roku 1988 klesl a to ze 49,0 % na 48,5 %. Nejvýrazněji se na tom podílel pokles podílu u dětí prvního pořadí z 58,6 % na 57,9 %. Zastoupení dětí narozených nevdaným ženám kleslo ale i u třetího a vyššího pořadí z 42,3 % na 42,0 %. V případě druhorozených dětí pak stagnovalo na hodnotě 39,0 %. Bylo to právě druhé pořadí, které však zaznamenalo absolutně i relativně nejvyšší nárůst ukazatele ve srovnání s rokem 2008 (o 13,8 p. b.; respektive na více než 1,5násobek hodnoty z roku 2008).

Tab. 4.4 Živě narození podle pořadí a legitimacy, 2008–2018

	2008	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Živě narození celkem	119 570	106 751	109 860	110 764	112 663	114 405	114 036
v 1. pořadí	56 941	51 092	52 106	53 223	54 918	55 726	54 755
v 2. pořadí	45 291	40 078	41 196	41 276	41 302	41 832	42 462
v 3. a dalším pořadí	17 338	15 581	16 558	16 265	16 443	16 847	16 819
Živě narození v manželství	76 113	58 751	58 593	57 788	57 930	58 314	58 698
v 1. pořadí	30 638	22 619	22 243	22 364	22 811	23 090	23 032
v 2. pořadí	33 883	26 676	26 515	25 795	25 527	25 505	25 905
v 3. a dalším pořadí	11 592	9 456	9 835	9 629	9 592	9 719	9 761
Živě narození mimo manželství	43 457	48 000	51 267	52 976	54 733	56 091	55 338
v 1. pořadí	26 303	28 473	29 863	30 859	32 107	32 636	31 723
v 2. pořadí	11 408	13 402	14 681	15 481	15 775	16 327	16 557
v 3. a dalším pořadí	5 746	6 125	6 723	6 636	6 851	7 128	7 058
Podíl dětí narozených mimo manželství (%)	36,3	45,0	46,7	47,8	48,6	49,0	48,5
v 1. pořadí	46,2	55,7	57,3	58,0	58,5	58,6	57,9
v 2. pořadí	25,2	33,4	35,6	37,5	38,2	39,0	39,0
v 3. a dalším pořadí	33,1	39,3	40,6	40,8	41,7	42,3	42,0

Mezi podstatné diferenční faktory zastoupení dětí nevdaných žen patří nejvyšší ukončené vzdělání ženy. Vazba rostoucího nejvyššího ukončeného vzdělání na klesající podíl dětí narozených mimo manželství byla evidována v každém roce ze sledovaného období. Obvyklé zdůvodnění spočívá v tom, že ženy s vyšší úrovní vzdělání mají spíše tradiční postoje v kontextu narození dítěte do/mimo manželství¹⁸. Podíl živě narozených dětí mimo manželství byl v roce 2018 u vysokoškolsky vzdělaných žen 31,2 %, od roku 2008 se zvýšil z hodnoty 18,3 % relativně nejvíce ze subpopulací žen podle úrovně vzdělání. Na opačném pólu, u žen s nejnižší úrovní vzdělání (základní nebo nižší), dosáhl podíl 80,2 %, přičemž v roce 2008 byl 71,1 % (tj. růst o 9,1 p. b., nejméně ze všech vzdělanostních kategorií). U žen se středním vzděláním bez maturity tvořily v roce 2018 nemanželsky narozené děti 65,9 %, zatímco u skupiny středoškolsky vzdělaných s maturitou 49,9 %. I v případě žen těchto dvou kategorií vzdělání se během posledního desetiletí podíl dětí narozených mimo manželství navýšil, a to o 21,0 p. b., respektive o 19,9 p. b.

Dalším významným determinantem diferenciace podílu dětí narozených mimo manželství je věk ženy (obr. 4.2). Nejvyšší hodnota tohoto ukazatele bývá tradičně u žen do 19 let a v roce 2018 činila 93,6 %. U starších věkových skupin byla nižší a to 55,6 % u žen ve věku 20–29 let a 41,0 % v případě 30–39letých. U žen na konci reprodukčního období zase roste (na 48,7 % u žen nad 40 let v roce 2018). Relativně nejvíce vzrostl podíl dětí narozených mimo manželství za posledních deset let ve věkové skupině 30–39 let.

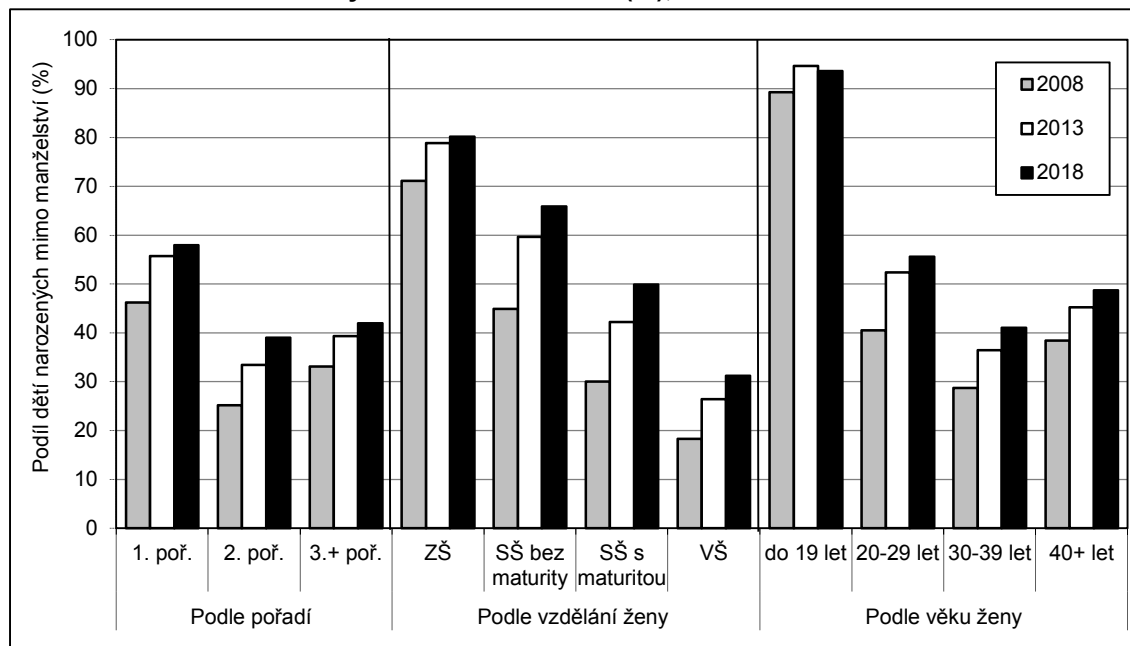
Zatímco u dětí narozených v manželství jsou údaje o otci na hlášení o narození uvedené vždy, u dětí narozených nevdaným ženám tomu tak bez výjimek není. V roce 2018 nebyly vyplněné informace o otci

¹⁸ Rychtaříková, J. 2003. *Diferenční plodnost v České republice podle rodinného stavu a vzdělání v kohortní perspektivě*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2003, 108 s.

u 6,9 % ze všech živě narozených dětí, resp. u 14,3 % (7 916 narozených) z těch, které se narodily mimo manželství. Hodnoty mají spíše klesající tendenci, protože před deseti lety byly tyto podíly vyšší a dosahovaly 10,0 %, respektive 27,5 %.

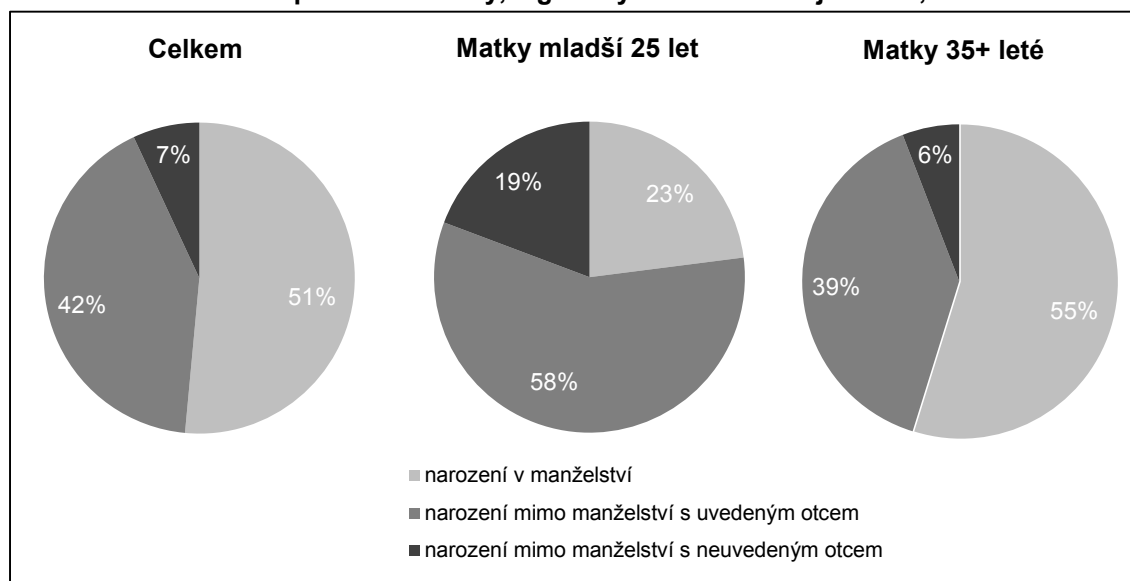
Obr. 4.2 Podíl živě narozených mimo manželství (%), 2008–2018

Pozn.: Od roku 2015 se na hlášení o narození rozlišuje i vyšší odborné vzdělání matky, avšak z důvodu srovnatelnosti delší časové řady je zde skupina matek s touto úrovní vzdělání zařazena ke středoškolskému vzdělání s maturitou.

Úroveň vzdělání nevdané ženy je výrazným diferencujícím faktorem co se týče uvedení/neuvedení údajů o otci dítěte. V roce 2018 chyběly informace o otci v případě žen se základním nebo nižším vzděláním u 37,6 % živě narozených dětí mimo manželství. S rostoucí úrovní vzdělání matky se hodnota ukazatele snižovala až na 5,6 % u matek-vysokoškolaček. Výrazně vyšší podíl nevyplněných údajů o otci byl i u živě narozených dětí mimo manželství matce ve věku do 19 let a to 46,5 %. Ve věkových skupinách nejčastější reprodukce se čísla pohybovala mírně nad 10,0 %. Z hlediska pořadí narozeného dítěte zůstal vyšší podíl nezjištěných údajů o otci v případě dětí třetího a vyššího pořadí (28,7 % z živě narozených dětí nevdaným ženám), zatímco u prvorozených a druhorozených dětí byly hodnoty podobné, okolo 12–13 %.

Obr. 4.3 Živě narození podle věku ženy, legitimacy a uvedení údajů o otci, 2018

Úhrnná plodnost dosáhla v roce 2018 hodnoty 1,71 dítěte na jednu ženu. Stejná byla naposledy zaznamenána v roce 1992 a vyšší o rok dříve. Úhrnná plodnost v roce 2018 rostla nepřetržitě sedmým rokem za sebou, poslední meziroční růst byl o 0,02 dítěte. Na začátku sledovaného období, v roce 2008, dosahovala 1,50 dítěte, avšak poté stagnovala a v roce 2011 se dokonce snížila na hodnotu 1,43. Obdobně se v poslední dekádě vyvíjela i čistá míra reprodukce: v roce 2008 byla na úrovni 0,724, minimální (0,689) v roce 2011 a do roku 2018 vzrostla na 0,829. Teprve úroveň 1,0 přitom znamená, že se ženě narodí v průměru jedna dcera, jež se zároveň dožije věku své matky při porodu. Poslední meziroční nárůst čisté míry reprodukce byl způsoben vyšší intenzitou plodnosti, velmi mírné zhoršení úmrtnostních poměrů žen v reprodukčním věku působilo opačným směrem.

Tab. 4.5 Ukazatele plodnosti, 2008–2018

	2008	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Úhrnná plodnost*	1,497	1,456	1,528	1,570	1,630	1,687	1,708
1. pořadí	0,735	0,728	0,757	0,787	0,829	0,858	0,856
2. pořadí	0,548	0,531	0,558	0,570	0,582	0,600	0,619
3.+ pořadí	0,214	0,197	0,213	0,212	0,219	0,230	0,234
Čistá míra reprodukce**	0,724	0,705	0,738	0,759	0,787	0,816	0,829
Průměrný věk matek při narození dítěte	29,3	29,9	29,9	30,0	30,0	30,0	30,1
1. pořadí	27,3	28,1	28,1	28,2	28,2	28,2	28,4
2. pořadí	30,5	31,0	31,1	31,2	31,2	31,3	31,3
3.+ pořadí	33,3	33,2	33,3	33,4	33,3	33,4	33,4

* Průměrný počet živě narozených dětí na jednu ženu reprodukčního věku (15–49 let) za předpokladu zachování měr plodnosti daného roku po celé reprodukční období ženy.

** Čistá míra reprodukce vyjadřuje počet živě narozených dívek na jednu ženu, které by se při úrovni plodnosti a úmrtnosti daného roku dožily věku svých matek při porodu.

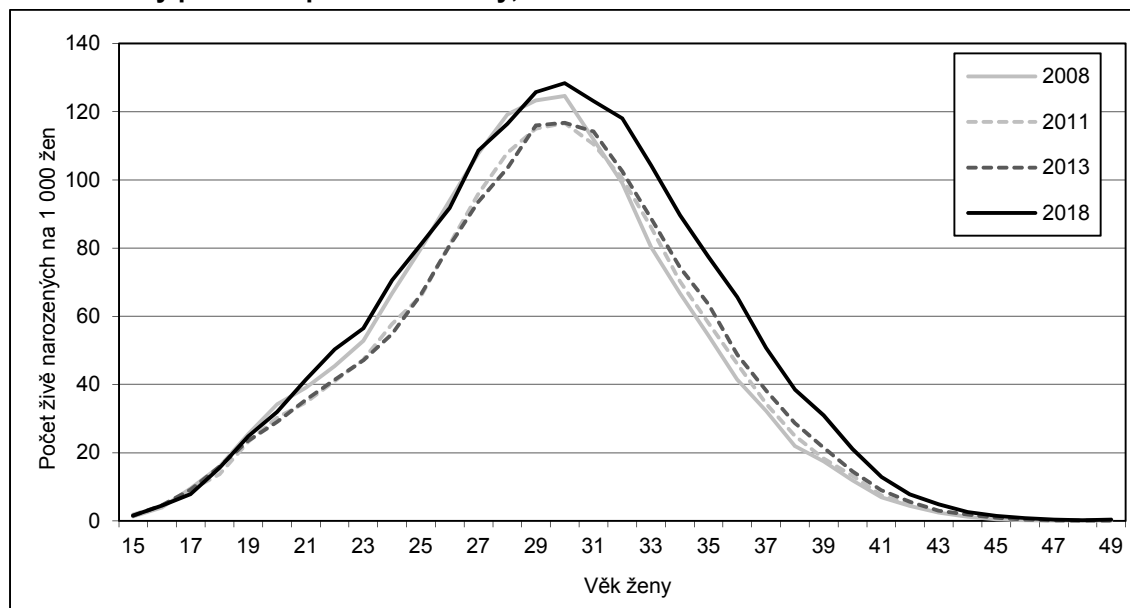
O poslední meziroční růst úhrnné plodnosti se zasloužila zejména vyšší úhrnná plodnost druhého pořadí, která narostla z 0,600 dítěte v roce 2017 na 0,619 v roce 2018. Mírně vzrostla i hodnota plodnosti třetího a vyššího pořadí, z 0,230 dítěte na 0,234 ve stejném období. Naopak lehce klesla úhrnná plodnost prvního pořadí, z 0,858 na 0,856. Podíly plodnosti daného pořadí na celkové úrovni úhrnné plodnosti se ale dlouhodobě výrazně nemění. V roce 2018 tvořila úhrnná plodnost prvního pořadí 50,1 %, druhého 36,2 % a třetího a vyššího 13,7 % z celkové úhrnné plodnosti.

Průměrný věk matky při narození dítěte se po dvou letech stagnace na hodnotě 30,0 let mírně zvýšil na 30,1 let v roce 2018, přičemž při narození prvního dítěte narostl meziročně z 28,2 na 28,4 let. U narozených v druhém pořadí a u narozených ve vyšším pořadí (třetí a výše) průměrný věk matek stagnoval na 31,3 let, resp. 33,4 let věku. Mezi roky 2008 a 2018 vzrostl průměrný věk matky absolutně i relativně nejvíce u prvorodiček (o 1,0 roku z 27,3 let), o něco méně u druhého pořadí (o 0,8 roku z 30,5 let) a v podstatě stagnoval u třetího a vyššího pořadí (rozdíl o 0,1 roku proti 33,3 let v roce 2008). V první pětiletce (2008–2013) sledovaného období byly roční nárůsty průměrného věku matek obecně vyšší (průměrně o 0,11 roku), zatímco v druhé pětiletce již pouze poloviční (o 0,05 roku).

V době poklesu úhrnné plodnosti mezi roky 2008 a 2011 se snížily míry plodnosti zejména u žen ve věku 20–30 let. V letech 2011 až 2013 se úhrnná plodnost zvýšila mírně a tento nárůst byl koncentrován zejména do věků 31 až 39 let. Poslední pětileté období potom přineslo větší nárůst úrovně plodnosti, přičemž míry plodnosti rostly téměř v každém věku, v širokém věkovém spektru 22 až 39 let dokonce poměrně intenzivně (i nad úroveň roku 2008). Z porovnání let 2008 a 2018 vyplývá, že míry plodnosti vzrostly také téměř v každé jednotce věku, ale výraznější růst se koncentroval do věků 31 až 40 let. S výjimkou roku 2009 byla maximální intenzita plodnosti registrována vždy u 30letých žen a její výše se příliš nezměnila. V roce 2008 dosahovala 124,6 živě narozených dětí na 1 000 žen a o deset let později 128,4.

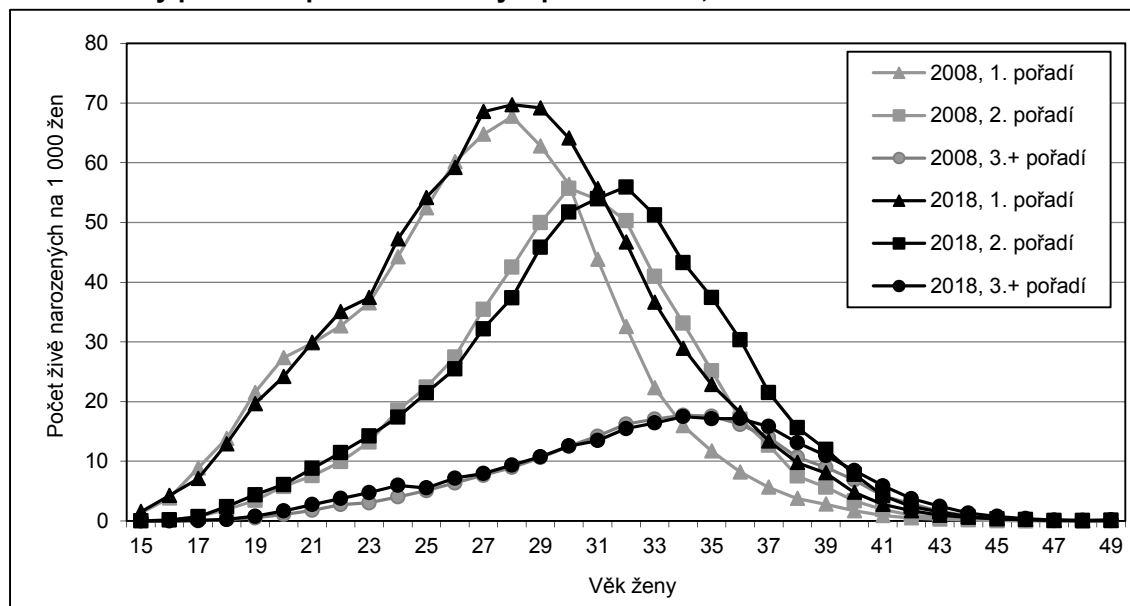

Obr. 4.4 Míry plodnosti podle věku ženy, 2008–2018

Intenzity plodnosti prvního pořadí rostly alespoň mírně v podstatě v celém věkovém spektru, relativně nejvíce u žen starších 40 let, kde byl růst více než trojnásobný. I u druhého pořadí byl ve stejném období evidován podstatnější relativní nárůst (více než dvojnásobný) ve věcích 38 let a více. U třetího a vyššího pořadí byly míry plodnosti podle věku ve sledovaných letech 2008 a 2018 podobné, patrný byl pouze růst ve věcích 21–24 let a 37–41 let. Věk, kdy míra plodnosti dosahovala vrcholu, se při porovnání let 2008 a 2018 u prvního i u třetího a vyššího pořadí nezměnil (byl to věk 28, respektive 34 let). U druhého pořadí se maximum posunulo z 30 na 32 let.

Obr. 4.5 Míry plodnosti podle věku ženy a pořadí dítěte, 2008 a 2018

Tab. 4.6 Míry plodnosti podle věku ženy a pořadí dítěte (na 1 000 žen), 2008–2018

Věk	1. pořadí			2. pořadí			3.+ pořadí			Celkem		
	2008	2013	2018	2008	2013	2018	2008	2013	2018	2008	2013	2018
18	13,8	13,7	12,9	1,9	1,9	2,4	0,2	0,3	0,2	16,0	15,9	15,5
19	21,5	18,8	19,6	3,4	3,9	4,4	0,5	0,8	0,8	25,5	23,6	24,8
20	27,3	22,2	24,2	5,8	5,6	6,1	1,1	1,3	1,7	34,2	29,1	31,9
21	29,8	26,0	29,9	7,6	7,4	8,8	1,8	2,2	2,8	39,1	35,6	41,5
22	32,7	28,7	35,1	9,9	9,3	11,5	2,7	3,3	3,8	45,3	41,3	50,3
23	36,5	31,7	37,4	13,2	11,9	14,2	3,0	3,4	4,8	52,8	47,1	56,4
24	44,2	35,3	47,2	18,6	15,1	17,4	4,0	4,4	6,0	66,8	54,9	70,6
25	52,4	42,8	54,2	22,4	18,2	21,5	5,1	5,4	5,5	79,9	66,4	81,2
26	60,2	51,9	59,2	27,4	22,7	25,5	6,4	6,2	7,2	94,0	80,8	91,8
27	64,8	57,9	68,6	35,4	28,5	32,2	7,6	7,3	7,9	107,9	93,7	108,7
28	67,8	61,6	69,7	42,5	34,0	37,4	9,0	7,8	9,4	119,2	103,4	116,5
29	62,8	64,1	69,2	50,0	42,7	45,8	10,6	9,3	10,8	123,4	116,0	125,8
30	56,4	58,6	64,1	55,7	47,1	51,7	12,5	11,1	12,6	124,6	116,8	128,4
31	43,8	50,1	55,7	53,9	52,1	54,0	14,2	12,1	13,5	111,9	114,2	123,1
32	32,5	39,1	46,7	50,3	49,6	55,9	16,2	13,8	15,5	99,0	102,5	118,1
33	22,3	30,6	36,6	40,9	43,1	51,3	17,0	15,0	16,4	80,3	88,7	104,3
34	15,9	22,4	28,9	33,1	37,7	43,3	17,7	14,3	17,5	66,8	74,4	89,7
35	11,7	18,0	22,8	25,1	30,8	37,5	17,6	14,8	17,1	54,4	63,6	77,4
36	8,2	12,8	18,1	17,1	22,2	30,4	16,2	13,7	17,2	41,5	48,7	65,7
37	5,6	9,0	13,4	12,7	16,1	21,5	14,0	13,1	15,8	32,3	38,3	50,7
38	3,8	6,1	9,8	7,5	11,8	15,6	10,7	10,7	13,1	21,9	28,7	38,5
39	2,8	4,9	8,0	5,7	8,0	12,0	9,0	8,5	11,0	17,4	21,5	31,0
40	1,7	3,0	4,8	3,4	4,8	7,8	6,9	6,7	8,5	11,9	14,6	21,1
41	0,9	1,6	2,8	1,9	2,7	4,3	4,2	4,7	5,9	7,0	9,0	12,9
42	0,5	1,0	1,7	1,0	1,5	2,4	2,9	3,1	3,7	4,4	5,6	7,8
43	0,3	0,5	0,9	0,6	0,7	1,5	1,6	1,8	2,5	2,5	3,0	4,9
44	0,2	0,3	0,6	0,2	0,4	0,7	0,8	1,2	1,3	1,3	1,8	2,6

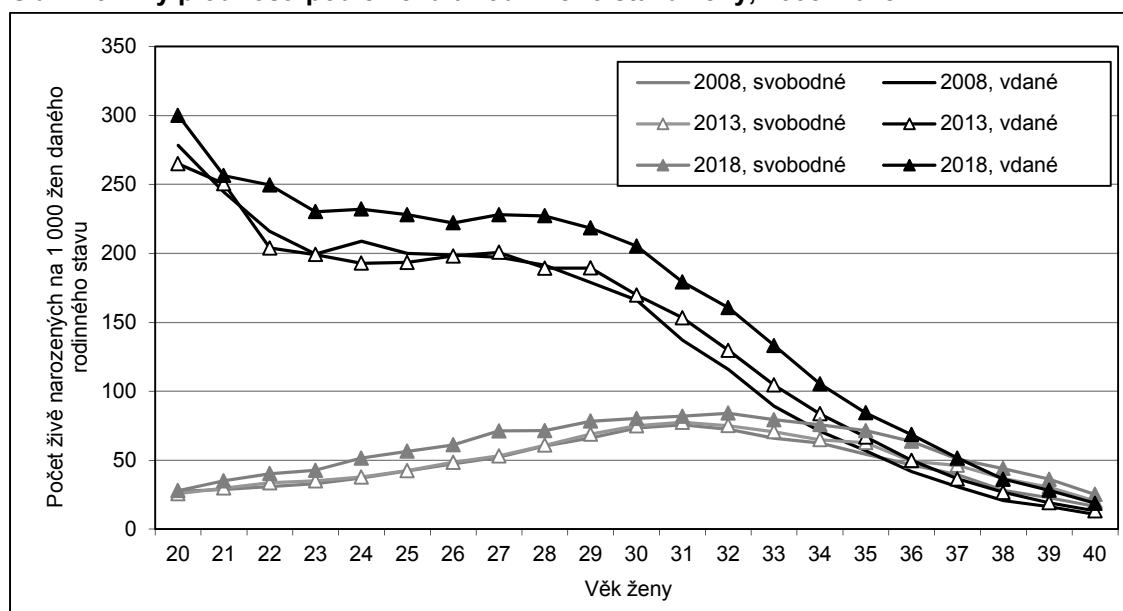
Pozn.: Tučně jsou zvýrazněny nejvyšší hodnoty v daném pořadí a roce.

Věkově specifické míry plodnosti mají u vdaných a svobodných žen odlišný profil. Nejvyšší míry plodnosti jsou u vdaných v případě nejmladších věků, kde je vstup do manželství častěji spojen s početím a narozením dítěte¹⁹. Následně intenzita plodnosti vdaných žen s věkem klesá, s výjimkou stagnace ve věkovém intervalu zhruba 23 až 28 let. Při srovnání měr plodnosti vdaných podle věku v letech 2008 a 2018 byl zjištěn růst v celém věkovém spektru s tím, že relativně nejvyšší byl u 32letých a starších žen. V případě svobodných žen je profil měr plodnosti podle věku více podobný obecnému profilu plodnosti s nárůstem od nejmladších věků až po maximální hodnoty, které lze sledovat ve věcích 30–32 let a po nichž následuje opětovný pokles. Srovnání začátku a konce sledovaného období 2008–2018 ukazuje nejvyšší procentní nárůsty intenzity plodnosti svobodných žen ve věcích 22–25 let a 35 a více let. Až do věku zhruba 35 let je intenzita plodnosti vdaných žen výrazně vyšší než žen svobodných, u starších žen je úroveň plodnosti vdaných a svobodných žen obdobná (obr. 4.5).

¹⁹ Předmanželské koncepce (podíl narozených v 1. pořadí do 8 měsíců po sňatku z celkového počtu narozených v 1. pořadí v nynějším manželství v %) dosáhly v roce 2018 hodnoty 23,9 %. U nejmladších žen byly podíly vyšší – např. podíl pro ženy mladší 20 let byl 74,1 % a pro 20–24leté 41,1 %. Naopak nejnižší hodnoty byly ve věkové skupině 30–34 let a to 19,2 % v roce 2018.

Obr. 4.5 Míry plodnosti podle věku a rodinného stavu ženy, 2008–2018

Průměrná doba mezi prvním a druhým porodem se v průběhu sledované dekády nejprve snížila z 5,2 let v roce 2008 na 4,4 v roce 2013, v následujících letech spíše stagnovala a poté dále mírně poklesla. V roce 2018 dosáhla 4,2 let. Nejobvyklejší byl v období 2008–2018 mezi 1. a 2. porodem dvouletý interval, jehož zastoupení navíc vzrostlo z 21,4 % v roce 2008 na 33,2 % o deset let později. Výrazněji se zvýšila i váha jednoletého intervalu a to z 9,5 % na 15,1 %, naopak pokles z 20,4 % na 17,8 % byl zaznamenán u 3letého intervalu. Podíl delších meziporodních intervalů obecně klesal. Také průměrná doba mezi druhým a třetím porodem se intenzivněji snižovala mezi roky 2008 a 2013 (z 6,9 let na 5,9) a v dalším pětiletém období poklesla již mírně (na 5,6 let). Podíl dvouletého meziporodního intervalu byl i v případě narození třetího dítěte nejvyšší, ale už ne tak dominantní jako u druhého dítěte. Vzrostl z 12,8 % v roce 2008 na 19,8 % o deset let později. Častý byl také tříletý (růst zastoupení z 11,6 % na 13,5 % ve stejném období) a jednoletý (z 9,3 % na 12,7 %) meziporodní interval. Podíl čtyřletých až sedmiletých intervalů spíše stagnoval, u delších byl evidován pokles zastoupení, nicméně jejich váha byla u třetích dětí vyšší než u dětí druhorozených. Průměrný odstup mezi druhým a třetím porodem tak byl téměř o 1,5 roku větší než mezi prvním a druhým.

Tab. 4.7 Meziporodní intervaly, 2008–2018

Meziporodní interval (roky)	Interval mezi 1. a 2. porodem (%)							Interval mezi 2. a 3. porodem (%)						
	2008	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2008	2013	2014	2015	2016	2017	2018
0	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,7	0,6	0,6	0,8	0,7	0,5
1	9,5	13,7	13,9	14,5	14,5	14,5	15,1	9,3	12,5	12,9	12,4	12,8	12,7	12,7
2	21,4	29,2	28,9	29,5	30,3	31,5	33,2	12,8	16,9	17,8	18,2	17,8	18,8	19,8
3	20,4	18,9	18,3	17,3	17,7	17,8	17,8	11,6	14,1	14,4	13,1	12,6	13,5	13,5
4	12,2	10,2	9,8	9,6	9,3	9,0	8,5	9,9	9,7	9,0	9,3	8,5	8,9	9,4
5	7,6	7,4	7,7	7,5	6,9	6,6	6,2	7,6	8,4	8,1	8,6	8,5	7,9	8,3
6	6,3	5,1	5,7	5,8	5,7	5,1	4,6	6,7	7,0	7,2	7,8	8,3	7,3	7,1
7	4,8	3,7	3,9	4,1	4,1	3,9	3,5	6,4	5,5	5,7	6,1	6,7	6,2	5,9
8	3,7	2,4	2,5	2,8	2,9	3,1	2,8	5,7	4,5	5,2	5,0	5,4	5,3	5,4
9	3,0	1,9	1,8	2,1	2,1	2,0	2,0	5,3	4,1	3,9	3,9	4,1	4,6	4,0
0–4	63,9	72,5	71,3	71,3	72,2	73,1	74,9	44,1	54,0	54,7	53,5	52,6	54,5	55,9
5–9	25,3	20,5	21,7	22,3	21,7	20,8	19,2	31,7	29,6	30,1	31,5	33,0	31,3	30,7
10–14	7,9	5,0	5,0	4,6	4,5	4,6	4,5	17,7	12,0	11,2	10,8	10,8	10,7	10,3
15–19	2,6	1,7	1,6	1,4	1,3	1,1	1,1	6,1	3,9	3,4	3,7	3,0	2,8	2,6
20+	0,2	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,5
Průměrná délka (roky)	5,2	4,4	4,5	4,4	4,3	4,3	4,2	6,9	5,9	5,8	5,8	5,8	5,7	5,6

Pozn.: Výpočet z absolutních počtů živě narozených z jednočetných porodů.

Zastoupení živě narozených dětí s jiným než českým odvozeným²⁰ státním občanstvím ze všech živě narozených dětí rostlo mezi roky 2008 a 2018 z 2,2 % na 3,9 %. V absolutním vyjádření se počet těchto dětí zvýšil z 2 666 dětí na 4 425, v posledním sledovaném roce došlo k nárůstu o 122. Největší skupinu v roce 2018 tvořily narozené děti se státním občanstvím Slovenska (1 082), za nimi následovaly děti s ukrajinským (981) a vietnamským (868) státním občanstvím. Slovenské děti se na první místo z hlediska pořadí četnosti dostaly²¹ v roce 2017, o rok dříve příslušelo narozeným dětem s ukrajinským občanstvím a v letech 2008 až 2015 každoročně dětem s vietnamským státním občanstvím.

Tab. 4.8 Živě narození podle státního občanství*, 2008–2018

	2008	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Živě narození s cizím státním občanstvím	2 666	3 345	3 482	3 631	3 709	4 313	4 425
- podíl na úhrnu (%)	2,2	3,1	3,2	3,3	3,3	3,8	3,9
z toho státní občanství:							
Slovensko	304	459	530	509	583	1 018	1 082
Ukrajina	604	781	846	917	931	957	981
Vietnam	913	965	996	1 041	912	931	868
Rusko	134	225	204	234	266	289	254
Rumunsko	90	60	81	76	123	145	163

* Výběr a řazení občanství podle četnosti v roce 2018.

Podíl živě narozených dětí matkám, které se narodily mimo území České republiky, se mezi roky 2012 (údaj je dostupný až od tohoto roku) a 2018 zvýšil z 5,8 % na 7,5 %. Z porovnání údajů z tabulek 4.8 a 4.9 vyplývá, že dětí s matkou narozenou v zahraničí je více než dětí s odvozeným cizím státním občanstvím. Největší rozdíl je patrný u Slovenska: 3 367 dětí se v roce 2018 narodilo matkám narozeným na Slovensku, ale pouze něco málo přes tisíc dětí mělo slovenské státní občanství (tzn. že oba rodiče měli jiné než české státní občanství a matka slovenské). Další dvě početné subpopulace matek s místem narození mimo ČR, které v roce 2018 živě porodily nového obyvatele České republiky, představovaly ženy narozené na Ukrajině (1 541 živě narozených) a ve Vietnamu (1 003). S odstupem následovaly ženy narozené v Rusku (530).

Tab. 4.9 Živě narození podle státu narození matky*, 2012–2018

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Živě narození s cizím státním občanstvím matky	6 336	6 693	6 975	7 530	7 645	8 304	8 530
- podíl na úhrnu (%)	5,8	6,3	6,3	6,8	6,8	7,3	7,5
z toho stát narození matky:							
Slovensko	2 384	2 541	2 624	2 894	2 972	3 340	3 367
Ukrajina	1 070	1 170	1 245	1 360	1 399	1 479	1 541
Vietnam	1 179	1 046	1 065	1 117	1 011	1 058	1 003
Rusko	340	347	377	437	448	477	530
Polsko	119	153	168	183	158	211	193

* Výběr a řazení států narození matky podle četnosti v roce 2018.

²⁰ Státní občanství dítěte se na statistickém hlášení přímo nesleduje, je odvozováno od občanství rodičů. Cizí státní občanství ČSÚ udává pouze u dětí, u kterých ani jeden z rodičů neměl v době narození dítěte státní občanství ČR. Počet živě narozených dětí podle odvozeného státního občanství je tedy ovlivněn i tím, že některé subpopulace cizinců rodí děti spíše v rámci homogenních párů z pohledu státního občanství (např. Vietnamci) a tudíž mají jejich děti odvozené cizí státní občanství. Jiné subpopulace zase rodí převážně v páru s občanem/občankou České republiky a je jim proto odvozeno české státní občanství.

²¹ Výrazný meziroční nárůst o více než 400 dětí slovenského státního občanství mezi roky 2016 a 2017 byl z velké části důsledkem zavedení kontroly adresy pobytu s využitím administrativních datových zdrojů.

